

și la fel construită este proscomidia.

Icoanele din această biserică sînt pictate în mai multe rinduri. Icoana hramului bisericii, datată 1796, și situată deasupra ușii de la intrare în pronaos, a făcut parte, probabil, din prima catapeteasmă a bisericii. De asemenea, icoanele Mîntuitorului și a Maicii Domnului au făcut parte și ele dintr-o veche catapeteasmă, ca icoane împărătești. Alte două icoane, ambele reprezentînd „Cina cea de taină”, au un mod diferit de realizare, una dintre ele fiind tratată în stil popular.

Actuala catapeteasmă, împreună cu o serie de icoane au fost pictate în anul 1852 de către pictorul Gheorghe Grama din Tîrgul Ocna, după cum rezultă din inscripția de pe strana arhierescă. Cheltuiala acestei importante lucrări a

fost suportată de ieromonahul V. Moiceanu. Pe pereți se mai văd și alte icoane, provenite din bisericile mai vechi de pe teritoriul satului Cașin, valoroase prin stilul și maniera în care au fost pictate.

În anul 1964 a fost refăcută pictura de pe iconostas și curățată sculptura, astfel că astăzi acestea se prezintă într-o stare foarte bună. O îmbinare armonioasă a formelor și ornamentelor sculptate în lemn și apoi aurite creează chenare și rame într-o splendidă realizare artistică, specifică stilului „baroc moldovenesc”.

Interiorul bisericii de la Cașin reunește într-un mod fericit arta populară cu valențele ei inedite, împreună cu arta cultă a epocii medievale, reprezentînd, astfel, o sinteză a culturii noastre.

ULTIMUL FOIȘOR DE FOC AL CAPITALEI

IOAN PANȚURU

Una dintre condițiile ce asigură eficiența intervenției pompierilor la localizarea și stingerea incendiilor a fost, dintotdeauna, rapidă lor anunțare.

Iată de ce, aproape nu există oraș în care să nu fi existat o clădire, fie construită special, fie adecvată acestui scop, din înălțimea căreia, un veghetor anume să nu fi scrutat cu strășnicie împrejurimea pentru a da semnalul de foc.

Existența acestor „Foișoare de foc” este semnalată în întreaga Europă începînd, mai ales, cu secolul al XVIII-lea, cînd apar primele forme de luptă organizată împotriva incendiilor. O poruncă domnească adresată hătmăniei ieșene la 3 august 1827 hotăra „[...] rînduire de vestitor în clopotnița Goliei, care să poată da de știre la orice întîmplare de foc și în ce loc anume”. Darea de știre urma să se facă prin scoaterea „peste zi, dinspre partea unde va fi focul, a unui steag care le va fi deosebit pentru fiecare cvarlal al orașului și care va avea vopseaua cvarlalului, iar în vremea nopții semnalul se va da prin finare date iarăși cu asemenea vopsea”.

Era firesc ca în aceste condiții Bucureștiul să fi cunoscut existența mai multor foișoare de foc a căror succesiune a deepins fie de materialul de construcție existent, piatră sau lemn, fie de grija oamenilor sau de producerea unor calamități (cutremure ori incendii) care nu le-au ocolit nici pe ele.

Dar această succesiune începută încă din 1715 a fost întreprinsă în 1888 prin demolarea bătrînului turn al Colței, martor al atîtor întîmplări din istoria Bucureștiului. Și tot acum, spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, orașul aflat în plină expansiune, avînd o suprafață dpeste 30 km² și o populație de circa 200 000 locuitori, se confrunta cu o problemă deosebit de importantă, aceea a alimentării cu apă potabilă în cadrul unui sistem modern de realizare a unor surse de captare sigure, aducțiuni și rețele de distribuție.

Iată, deci, care au fost condițiile din convergența cărora a apărut necesitatea realizării clădirii în care se află astăzi Muzeul Pompierilor.

Proiectul acestei clădiri a fost încredințat arhitectului șef al primăriei din acea perioadă, George Mandrea. Născut la București în 1855, Mandrea și-a făcut studiile de specialitate la Dresda. Reîntors în țară a desfășurat o amplă și diversă activitate. Este autorul planurilor Pieței Bibescu Vodă (fostul sector pentru legume și fructe din Piața Mare) și bisericii Delea Veche din București, precum și bisericii Mănăstirii Sinaia. A fost un activ colaborator al primei publicații românești de arhitectură „Analele arhitecturii” (1890—1895) și profesor la prima școală românească de arhitectură deschisă

în 1892 și care funcționa într-o clădire din actuala Piață Kogălniceanu.

În realizarea proiectelor, pentru că sînt două, Mandrea a pornit de la satisfacerea necesităților timpului respectiv: realizarea unei clădiri care să fie atît foișor pentru observarea incendiilor cît și rezervor de compensație pentru apă.

În prima variantă elaborată, clădirea — de forma unui trunchi de con — apărea masivă și greoaie, avînd ca singure ornamente două brîie cu motive folclorice realizate din cărămizi smălțuite și așezate la partea superioară a edificiului. Nemulțumit de aspectul greoi al clădirii, Mandrea a operat cîteva transformări și modificări decorative, realizînd în spiritul eclectismului arhitectural al timpului clădirea suplă ce dăinuie și astăzi. Nota de suplețe este dată de bosajele de la parter și de cei 16 pilaștri adosați, prevăzuți cu elemente ornamentale din fier forjat și terminați cu partea superioară cu arce în plin cintru, realizați prin subțierea pereților groși de 3 m la bază, pilaștri care urmau să preia sarcina celor 730 m³ de apă ai rezervorului. Totodată, pentru reducerea materialului de construcție utilizat și amplificarea efectului optic de umbre și lumini, a prevăzut nișe atît în dreptul ferestrelor de la parter cît și la cele trei niveluri supraterane. La partea superioară, în dreptul rezervorului înconjurat cu un zid gros numai de o cărămidă, a prevăzut 16 ferestre înalte de aproximativ 8 m, toate acestea cu scopul reducerii sarcinii ce apăsa asupra pereților și coloanelor de susținere.

Noul proiect, predat primăriei la 6 septembrie 1890, estima lucrarea la numai 200 000 lei, față de cei 250 000 lei din prima variantă.

În intervalul 6—17 septembrie 1890, primăria a organizat licitația pentru antrepriza lucrării, licitație adjudecată de antreprenorul Thenen, care, la 17 septembrie, semna contractul cu nr. 39792 pentru executarea lucrării. Între clauzele contractului, cea mai importantă ni se pare aceea care fixa executarea lucrării pînă la 1 iulie 1891. În ziua următoare, 18 septembrie, antreprenorul depunea garanția de 20 000 lei și începea lucrările de construcție.

La 14 februarie 1892, prin adresa nr. 5263, primăria atenționa pe antreprenorul Thenen că termenul de execuție al lucrării a expirat, recomandîndu-i să urgenteze realizarea deoarece la 28 februarie urma să aibă loc recepția finală. După recepție, comisia respectivă condusă de șeful serviciului lucrări tehnice, arhitectul Al. Orăscu, informa primăria că la data prevăzută de contract, respectiv 1 iulie 1891, clă-

direa era gata dar darea ei în folosință a întârziat nu datorită antreprenorului ci Uzinei generale de apă din Liège care nu livrase instalațiile tehnice necesare. În consecință, comisia propunea eliberarea garanției întrucât antreprenorul și-a onorat contractul, iar costul lucrării s-a ridicat la suma de 198 971,55 lei. Ca atare, garanția a fost eliberată, la acea dată, clădirea, chiar dacă nu era dată în folosință, era gata, făcând cinste școlii românești de arhitectură.

Importanța acestei realizări și aprecierile de care se bucura sînt dovedite de faptul că, la 22 februarie 1893, Societatea Politehnică din România cerea primăriei planurile și devizele

Arhitectul George Mandrea.

lucrării pentru a fi publicate ca o mare realizare arhitectonică și că „Analele Arhitecturii” publicase deja planurile și devizul în numărul 7 din 1891 (adică la data expirării contractului).

Darea în folosință a clădirii foișorului a mai întârziat câteva luni. În martie 1892 au fost montate vanele instalației de apă livrate de Uzina din Liège, dar șeful serviciului apelor informa primăria asupra unor defecte de concepție, propunînd remedierea lor. Abia acum, cînd totul a fost gata, s-a constatat că pompele de la Grozăvești, care alimentau rezervorul, nu aveau puterea necesară ridicării apei pînă la nivelul superior al acestuia, motiv pentru care s-a renunțat la folosirea lui. O rază de speranță s-a ivit în 1924 cînd, la un an după crearea Uzinei Comunale București, dotată cu pompe de capacitate sporită, apa a putut fi pompată în rezervor. La această dată, însă, se executau deja noi lucrări de captare și aducțiune a apei, rețeaua de distribuție fiind prevăzută cu apeducte principale și rețele secundare, astfel că nu a mai fost nevoie de rezervorul de compensație.

Dacă rezervorul de apă nu a fost niciodată folosit, construcția respectivă și-a îndeplinit însă cu prisosință cealaltă destinație prevăzută, aceea de foișor de foc, de unde și numele cu care a intrat și a rămas în istoria Bucureștiului.

La 25 ianuarie 1892, comandantul Regimentului 6 artilerie întreba primăria dacă „postul de pompieri de la Olari poate ocupa turnul ce s-a pus în lucrare deoarece în urma inspecției făcute s-a găsit gata”. Abia în martie primăria răspundea afirmativ înștiințînd pe comandantul Companiei de pompieri București că-și poate instala postul la parter și etajul 1, etajul 2 rămînînd la dispoziția „supraveghetorului rezervorului precum și pentru fîntînării însărcinați cu manevrarea diverselor robinete — vane”.

În aprilie 1892, pompierii luau în stăpînire spațiul afectat lor. Trebuie să precizăm că, pînă la transformarea în muzeu (1963), intrarea principală se făcea prin ușa dinspre actualul bulevard Dimitrov, clădirea avînd patru uși diametral opuse pentru a înlesni o rapidă ieșire a pompierilor la incendii. Postul de pompieri era dotat cu utilajele specifice timpului: o pompă manuală (tulumbă) Knaust, model 1882 montată pe trăsură și o saca Knaust același model, cu capacitatea de 500 l apă. În grajdul dispus tot la parter se aflau 6 cai, cîte doi pentru fiecare utilaj, ceilalți aparținînd comandantului și „gonaciului” — servitorul care alarma Postul Central de

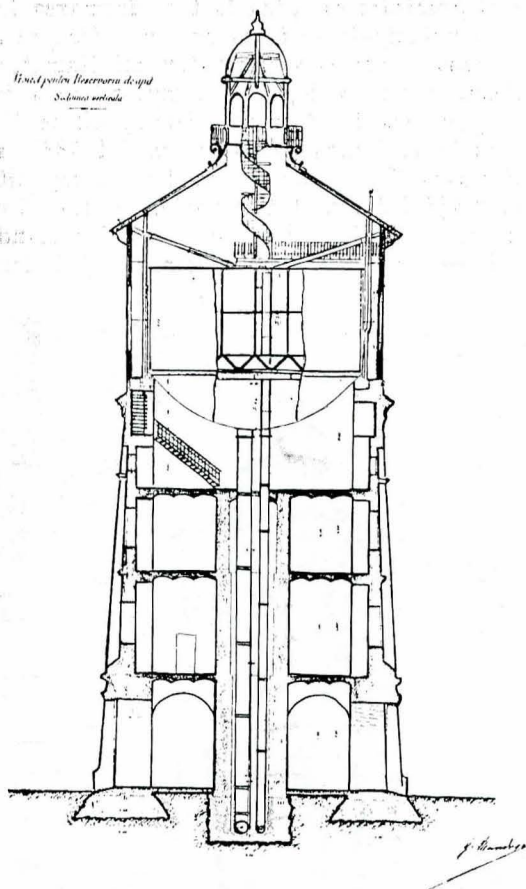
Postul de pompieri „Foișorul de foc”, 1920.

la Mihai Vodă în cazul unor incendii care necesitau forțe sporite. La etajul 1 se aflau o cameră de gardă, cazarma soldaților pompieri și biroul comandantului. Etajul 2, afectat inițial „fîntînărilor”, va fi ocupat tot de pompieri, aici instalîndu-se comandantul postului. Etajul 3, fiind de nelocuit, datorită înălțimii mici dintre marginea inferioară a rezervorului și pardoseală, era folosit ca magazie pentru depozitarea diferitelor materiale, pentru uscarea furtunurilor etc. De aici, pe o scară curbă ce ocolea rezervorul, se ajungea la partea superioară de unde, pe o altă scară în spirală, se ajungea la postul de veghe instalat la înălțimea de 42 de metri, cea mai ridicată cotă a orașului din acele timpuri — după cum ne informează Fr. Damé în istoria sa — și care a funcționat pînă în 1902, cînd introducerea telefonului nu a mai făcut necesară prezența pompierului în vîrfurile turnului.

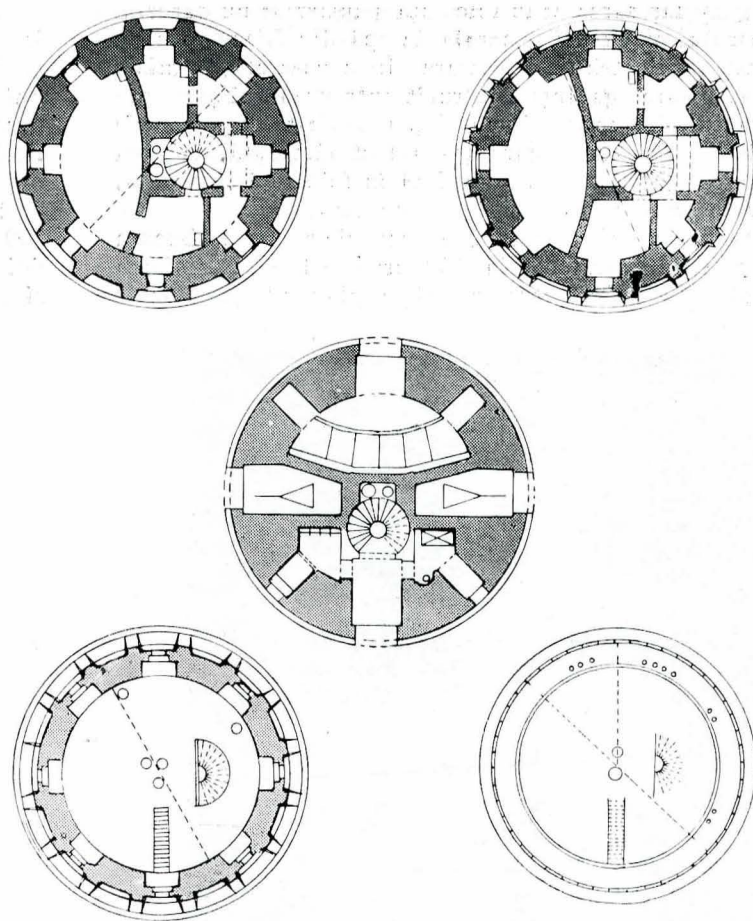
Postul de pompieri Foișor a funcționat însă neînterupt pînă în anul 1936, cînd dezvoltarea orașului și sporirea efectivelor Corpului pompierilor militari din București au impus construirea actualei cazărmi de la gara Obor.

În anul 1961, stabilîndu-se schimbarea destinației, după un proiect realizat de Institutul „PROIECT București”, s-a trecut la amenajarea clădirii ca muzeu omagial al pompierilor.

De la început, în atenția coordonatorului proiectului, arhitectul N. Pruncu, au stat atît păstrarea cît mai nealterată

Foișorul de foc. Secțiune transversală.

Foișorul de foc. Planuri parter + etaje 1, 2, 3, 4.

a exteriorului clădirii cît și amenajarea spațiilor corespunzător unei expuneri muzeale în condițiile evidențierii arhitecturii interioare a edificiului.

La exterior, în stilul aceleiași arhitecturi, a căutat ușurarea vizuală a clădirii prin rezolvarea, la partea superioară, a vitrării accentuate prin cele două balcoane circulare limitate de 16 pilaștri, între care balustradele metalice sînt greu sesizabile. Totodată postul de veghe de pe acoperiș a fost înlocuit cu un lanterou din sticlă, ceea ce conduce la rezolvarea organică a modificărilor aspectului de suplețe inițial.

Accesul în muzeu se asigură printr-o ușă dispusă pe partea opusă intrării principale a vechiului foișor, spre fostul platou de instrucție amenajat în prezent ca zonă verde.

În interior, prin dezafectarea rezervorului de apă, s-au realizat trei niveluri noi, constituite din actualele etaje 6 și 5 și o supanță circulară (etajul 4). La celelalte trei niveluri s-au realizat deschideri în arcade și în pereții despărțitori existenți asigurînd fluxul continuu de vizitare. Vechea scară de acces, în spirală, cu gangul interior metalic fixat direct în pereții clădirii, fără a avea piloni de susținere, a fost păstrată întocmai — dar s-a amplasat întoarsă cu 180° astfel încît să debușeze spre noua intrare — și prelungită în aceeași concepție pînă la noul etaj 6. Pentru asigurarea accesului lesnicios vizitatorilor la etaje, s-a realizat un ascensor de persoane dispus în zona vechilor paliere ale scării.

Atît la refacerea clădirii cît și la amenajarea muzeului, o atenție deosebită a fost acordată păstrării și evidențierii planșeelor cu bolțișoare din cărămidă sprijinite pe grinzi metalice, a nișelor drepte sau boltite, a ferestrelor tip hublou și arcelor în plin cintru din dreptul ferestrelor, elemente arhitecturale care conferă ambianță și specific acestui monument.

Seismul din martie 1977, fără să afecteze grav structura de rezistență, a condus la producerea unor fisuri în panourile de zidărie, planșee și casa scării. Proiectul de restaurare și consolidare a fost realizat de același colectiv de la „PROIECT București” coordonat de arhitectul N. Pruncu și inginerul I. Vasilache. Au fost efectuate rețeseri de zidărie la panourile de fațadă cu ferestre și la casa scării și consolidate zidurile portante cu plase metalice sudate pe care s-au aplicat torcături manuale în straturi succesive.

Atenția și conștiinciozitatea cu care au fost efectuate lucrările de consolidare au mărit rezistența clădirii Foișorului de foc, monument istoric și de arhitectură al orașului, în peisajul căruia s-a reintegrat menținîndu-se ca un adevărat punct de referință.

Legat prin destinația și funcționalitatea sa de istoria pompierilor români, Foișorul de foc continuă și astăzi să servească această instituție prin muzeul omagial pe care-l găzduiește, începînd din anul 1963.

NOTĂ BIBLIOGRAFICĂ

- Arhivele Statului București, fond Primăria București, dosar 43/1892 „Pentru facerea unui rezervor de apă pe calea Iancului și observatorie pentru pompieri”.
- Frederic Damé, *Bucarest en 1906*, București, 1907.
- C. C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor*, București, 1966.
- Elie Radu, *Istoria alimentării orașului București cu apă potabilă*, București, 1905.
- D. Leonida, N. Caranfil, *Din istoricul instalațiilor tehnice ale municipiului București*, București, 1963, vol. III.
- Muzeul de istorie al orașului București. *Probleme edilitare bucureștene*, 1966.
- Floriana Boroș, *Arhitectul George Mandrea*, în „Materialele de istorie și arheologie”, Muzeul de istorie a orașului București, vol. VI.